

СЕКЦІЯ 1.

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ

Баєріна А. А.

науковий керівник — **Гуторов А. О.**, к.е.н., ст. викл.,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків

ДО ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблемі ефективності присвячено багато робіт, проте вона й досі залишається предметом активного обговорення науковців. Термін «ефективність» є похідним від терміна «ефект», що походить від латинського «effectus» — здійснення, виконання, результат певної причини або дії. Звідси термін «ефективність» (від лат. «efficientia») можна трактувати як результативність певного процесу, дії. Така результативність вимірюється співвідношенням між отриманим результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили [1, с. 9]. Ефективність є багатогранною категорією, що зумовлено, з одного боку, існуванням багатьох видів ефекту, а з іншого — різноманітністю витрат.

У найзагальнішому вигляді ефективність як економічна категорія відображує виробничі відносини з приводу раціонального використання усіх виробничих ресурсів. В умовах приватного володіння всіма видами ресурсів і ринкового механізму визначення пріоритетів розвитку економіки визначальним критерієм ефективності виробництва стає створення умов для розширеного відтворення, розмір отриманого прибутку на одиницю вкладених ресурсів.

Показники економічної ефективності використання ресурсів у сільському господарстві можна умовно поділити на такі:

а) показники застосовуваних ресурсів (відношення вартості валової продукції, товарної продукції або прибутку до площі сільськогосподарських угідь середньорічної вартості основних виробничих фондів; оборотного капіталу; річна продуктивність праці та землевіддача як відношення вартості валової продукції до грошової оцінки землі, на якій виробляється продукція);

б) показники ефективності спожитих ресурсів (матеріаловіддача; фондівіддача як відношення вартості валової продукції до суми амортизаційних відрахувань; працевіддача; землевіддача як відношення вартості валової продукції до розміру орендної плати за землю);

в) віддачі сукупного ресурсного потенціалу (відношення вартості валової продукції та прибутку до сумарної оцінки сукупного ресурсного потенціалу) [1, 2].

При вимірюванні ефективності як співвідношення між одержаними результатами та витраченими на їх досягнення ресурсами необхідно враховувати, що ресурси можуть бути представлені або в повному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю, або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничоспожиті ресурси).

Альтернативою традиційним методикам обчислення ефективності використання виробничих ресурсів є метод DEA — «Аналіз оболонки даних». Цей метод набув широкого застосування в багатьох сферах економіки країн Заходу, на пострадянському просторі він починає випробовуватися [3, 4]. Суть його полягає в співставленні фактичного показника ефективності з максимально можливим при даній кількості ресурсів (або даному випуску продукції). При цьому за еталон приймаються підприємства, що забезпечують максимальний рівень виробництва продукції на одиницю ресурсів, і з ними порівнюються всі інші підприємства. Створена таким чином оболонка даних визначає межу виробничих можливостей — максимально можливий за даних умов вихід продукції при будь-якій комбінації ресурсів. За допомогою DEA визначають три види ефективності: технічну (показує, наскільки підприємству потрібно зменшити використання ресурсів для досягнення того ж самого рівня виробництва), алокативну або розподілу ресурсів (вказує на можливість зменшення виробничих витрат за рахунок вибору такої комбінації ресурсів, що є оптимальною за співвідношенням цін на фактори виробництва), загальну — як добуток технічної та алокативної ефективності (відображає відмінності між фактичним і потенційним виробництвом продукції).

Поряд з очевидними перевагами розглянутий метод має свої особливості, що обмежують його застосування. Оскільки технічна ефективність визначається стосовно найефективніших підприємств, які формують криву виробничих можливостей, то в разі виразної однорідності сукупності та невеликої вибірки більшість підприємств буде визначено як ефективні, хоча насправді ці під-

приємства можуть використовувати ресурси нерационально. Така особливість є суттєвим недоліком при аналізі ефективності саме українських агроформувань, у більшості з яких використання ресурсів поки що залишається на досить низькому рівні. Крім того, цей метод дуже чутливий до спостережень, які істотно відрізняються від багатьох інших спостережень (за кількістю використаних ресурсів, за розміром результативної ознаки).

Зважаючи на велику кількість та особливості застосування окремих методів оцінки ефективності виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств, вважаємо, що найдоцільнішим є застосування сукупності методів, побудованих на основі класичних підходів і SFA- і DEA-аналізу.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2005. — 292 с.

2. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підруч. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2013. — 779 с.

3. Лисситса А. Анализ оболочки данных (DEA) — современная методика определения эффективности производства [Електронний ресурс] / А. Лисситса, Т. Бабичева. — Halle: Institute of Agricultural Development in Cenral and Eastern Europe, Germany, 2003. — 33 с.

4. Лисситса А. Теоретичні основи аналізу продуктивності та ефективності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / А. Лисситса. — К.: Укр. Аграр. конфедерація, 2007. — 30 с.

Булаєва С. О.

науковий керівник — **Бурда Н. В.**, к.е.н., доцент,
Луганський національний аграрний університет,
м. Луганськ

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПРИКЛАДІ ТОВ НВП «АГРОЛУГАНЬ» М. ЛУГАНСЬК

Мотивація являє собою процес впливу на людину сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів, які спонукають його до діяльності, визначають межі і форми цієї діяльності, ставлять цілі, на досягнення яких повинна бути спрямована ця діяльність [1, с. 7].